
Tweetalige Aanleerderswoordeboek. Bilingual Learner's Dictionary

Anna Nel Otto, *Universiteit Vista,
Port Elizabeth, Suid-Afrika*

Abstract: *Tweetalige Aanleerderswoordeboek. Bilingual Learner's Dictionary* by Madaleine du Plessis. In this review article the discussion concentrates on the **purpose** of learner's dictionaries, viz. to improve the communicative competence of a foreign language learner, and on **usage guidance** in learner's dictionaries. It is pointed out that target users should be clearly identified and their needs assessed before the dictionary is compiled. The function of the dictionary should also be determined and throughout be taken into account, and the dictionary should ideally be an appropriate medium for both decoding and encoding. It seems as if the *TA* is a very appropriate medium for decoding, because the vocabulary has been restricted to a fairly simple level, the grammatical information is uncomplicated and the example sentences consist mainly of words included as headwords. The *TA* is, however, not altogether an appropriate medium for encoding. Correct pronunciation is not guaranteed, because only syllabification and the main stress are indicated in words. Grammatical guidance is also not given to such an extent that learners will be able to generate correct sentences on their own. The role that contrastive analysis and error analysis can play to anticipate learners' problems is also pointed out. Example sentences mostly reflect everyday situations, but not all example sentences sound natural or reflect typical language usage. Very little CA- and EN-collocations are recorded in the *TA* and the collocations which are recorded, are not treated consistently.

Keywords: BILINGUAL LEARNER'S DICTIONARY, CA-COLLOCATIONS, COLLOCATIONS, COMMUNICATIVE COMPETENCE, CONTRASTIVE ANALYSIS, DECODING, ENCODING, EN-COLLOCATIONS, ERROR ANALYSIS, EXAMPLE SENTENCES, GRAMMATICAL GUIDANCE, LABELS, PRONUNCIATION GUIDANCE, PURPOSE OF DICTIONARY, TARGET USERS, USAGE GUIDANCE, USAGE NOTES

Opsomming: In hierdie resensieartikel konsentreer die bespreking op die doel van aanleerderwoordeboeke, nl. om die niemoedertaalspreker se kommunikatiewe vermoë te verbeter, en op **gebruiksleiding** in aanleerderwoordeboeke. Daar word gewys op die feit dat teikengebruikers duidelik vasgestel en 'n behoeftebepaling voor die saamstel van die woordeboek gedoen moet word. Die funksie van die woordeboek moet duidelik vasgestel en deurgaans in aanmerking geneem word en die woordeboek moet, ideaal gesien, 'n geskikte medium vir sowel dekodering as enkodering wees. Dit wil voorkom asof die *TA* 'n besonder geskikte medium vir dekodering is, aangesien die woordeskat eenvoudig is, die grammatiese inligting nie ingewikkeld is nie en die voorbeeldsinne hoofsaaklik bestaan uit woorde wat as trefwoorde opgeneem is. Die *TA* is eger nie deurgaans 'n geskikte medium vir enkodering nie. Korrekte uitspraak word nie verseker nie, aangesien slegs lettergreepverdeling en die hoofklem in woorde aangedui word. Grammatiese lei-

ding is ook nie sodanig dat aanleerders in staat gestel kan word om selfstandig korrekte sinne te genereer nie. Daar word verder gewys op die rol wat kontrastiewe analise en foute-analise kan speel om aanleerders se probleme te antisipeer. Voorbeeldsinne weerspieël meestal alledaagse situasies, maar nie alle voorbeeldsinne klink natuurlik of weerspieël tipiese taalgebruik nie. Baie min CA- en EN-kollokasies is in die TA opgeneem en die kollokasies wat wel opgeneem is, word nie konsekwent hanteer nie.

Sleutelwoorde: CA-KOLLOKASIES, DEKODERING, DOEL VAN WOORDEBOEK, ENKODERING, EN-KOLLOKASIES, ETIKETTE, FOUTE-ANALISE, GEBRUIKSLEIDING, GEBRUIKSNOTAS, GRAMMATIESE LEIDING, KOLLOKASIES, KOMMUNIKATIEWE VERMOË, KONTRASTIEWE ANALISE, TEIKENGEBRUIKERS, TWEETALIGE AANLEERDERWOORDEBOEK, UITSPRAAKLEIDING, VOORBEELDSINNE

Madaleine du Plessis. *Tweetalige Aanleerderswoordeboek. Bilingual Learner's Dictionary*, 1ste uitgawe 1993, 552 pp. ISBN 0 624 03180 2 hardeband; ISBN 0 624 03181 0 sagteband. Kaapstad: Tafelberg. Pryse: R49,95 hardeband; R29,95 sagteband.

Die *Tweetalige aanleerderswoordeboek / Bilingual learner's dictionary* (voortaan TA) sal bespreek word aan die hand van veral die kriteria wat Otto (1989) vir 'n aanleerderwoordeboek neergelê het. Daar sal op twee aspekte gekonsentreer word, omdat die twee aspekte direk met mekaar verband hou en van wesenlike belang is by die evaluering van die betrokke woordeboek tipe.

1. Doel van die woordeboek

Volgens Otto (1989) moet die teikengebruikers duidelik vasgestel wees en die aanleerderwoordeboek moet op hulle behoeftes afgestem wees; die funksie van die woordeboek moet duidelik vasgestel en deurgaans in aanmerking geneem word en die woordeboek moet 'n geskikte medium vir sowel dekodering as enkodering wees.

In die voorwoord van die TA word die teikengebruikers geïdentifiseer, nl. "almal vir wie Engels of Afrikaans 'n tweede of derde taal is". Die funksie van die woordeboek word nêrens eksplisiet uitgespel nie, maar dit wil voorkom asof die woordeboek gerig is op sowel dekodering ("nadat hy die betekenis van die trefwoord gesnap het"), as enkodering ("te sien hoe die vertaling(s) ingespan word"). In die inleiding lui dit verder: "Voorbeeldsinne en hul vertalings help om betekenis duidelik te maak en wys jou hoe om die woord te gebruik" (my kursivering — A.N.O.).

'n Aanleerderwoordeboek is gerig op die verbetering van 'n niemoedertaalspreker se kommunikatiewe vermoë. Onder kommunikatiewe vermoë word, in ooreenstemming met Canale en Swain (1980) verstaan: die onderlig-

gende sisteem van kennis en vaardigheid nodig vir kommunikasie (byvoorbeeld kennis van die woordeskat van 'n bepaalde taal en die vaardigheid om die sosiolinguistiese konvensies van 'n taal toe te pas). Hierdie eis wat aan die aanleerderwoordeboek gestel word, impliseer dat die woordeboek tipe 'n geskikte medium vir sowel dekodering as enkodering moet wees, d.w.s. 'n aktiewe woordeboek. Gouws (1989: 72) sê dat 'n aktiewe woordeboek inligting op so 'n manier aanbied dat die gebruiker self die onderliggende stel taalreëls kan verstaan en toepas: "Dit gaan dus nie net om 'n beskrywing van betekenis, gebruik en ander tipes taalkundige inligting nie, maar hierdie inligting word so aangebied dat die gebruiker na analogie van die aangebode inligting self produktief met die taal kan omgaan."

Dit wil voorkom asof die TA 'n besonder geskikte medium vir dekodering is, aangesien die woordeskat eenvoudig is, die grammatiese inligting nie ingewikkeld is nie en die voorbeeldsinne hoofsaaklik bestaan uit woorde wat as trefwoorde opgeneem is. Die woordeskat is egter so gereduseer dat beginners daarby sal baat vind, maar dat gevorderde aanleerders dikwels nie eenvoudige woorde en betekenisonderskeidings in die woordeboek sal vind nie. Die gevorderde aanleerder sal dus liefs van 'n eentalige aanleerderwoordeboek gebruik moet maak.

Die TA is ook nie deurgaans 'n geskikte medium vir enkodering nie. Van 'n aanleerderwoordeboek word byvoorbeeld verwag om uitspraakleiding te gee wat korrekte uitspraak sal verseker. Vergelyk Al-Kasimi (1977: 36), Malone (1967: 115), Landau (1984: 93), Gouws (1984: 285) en Otto (1989: 84). In die TA word slegs lettergreepverdeling en die hoofklem in die woord aangedui. 'n Mens het nietemin waardering vir die feit dat die hoofklem in woorde aangedui word deur die onderstreping van 'n letter in plaas van 'n verwarrende skuins strepie, wat veroorsaak dat 'n mens nie weet of die voorafgaande al dan die daaropvolgende lettergreep beklemtoon moet word nie, tensy jy die toeligting raadpleeg.

Grammatiese leiding in aanleerderwoordeboeke moet sodanig wees dat aanleerders in staat gestel kan word om selfstandig korrekte sinne te genereer. Daar moet onder andere voorsiening gemaak word vir 'n minigrammatika, eksplisiete woordsoortaanduidings, die aandui van seleksiebepenkings, tipiese patrone en morfologiese leiding. In die TA word slegs gekonsentreer op woordsoortaanduiding en morfologiese leiding, terwyl bykomende grammatiese leiding hoofsaaklik implisiet in die voorbeeldsinne vervat is. Enkele goeie gebruiksnotas wat grammatiese leiding bevat, is wel opgeneem. Vergelyk die gebruiksnota onder arm² (b.nw.):

Die byvoeglike naamwoord *arm* het twee betekenis, naamlik [a] "met min geld" en [b] "ongeluklik". Jy kan [a] voor of na 'n selfstandige naamwoord gebruik: *Hy is arm, want hy is sonder werk. Hy is 'n arm man.* [b] kan slegs voor 'n selfstandige naamwoord staan en moet 'n e-uitgang kry: *Die arme man het sy been gebreek.*

Uit navorsing wat Otto (1989) onder swart tersiêre studente, met Afrikaans as tweede of derde taal, gedoen het, het die behoefte aan leiding oor die vorming van verkleining, meervoudsvorming, die aandui van vroulike vorme, persoonname, trappe van vergelyking, verlede deelwoorde en afgeleide werkwoorde duidelik geblyk. In die *TA* word slegs meervoude, die attributiewe vorme en trappe van vergelyking van adjektiewe en die verledetydsvorm van werkwoorde aangedui. Aangesien die woordeskat ook gereduseer is, ontbreek woorde wat morfologiese leiding vereis, bv. swaer en skoonsuster, woest (woeste, woester, woesste). Snell-Hornby (1987: 159) wys daarop dat die tweetalige aanleerderwoordeboek enersyds reg moet laat geskied aan die komplekse net van verwantskappe wat tussen die woordeskatte van enige twee tale bestaan en andersyds die aanleerder se probleme moet antisipeer. Laasgenoemde eis wat aan die tweetalige aanleerderwoordeboek gestel word, kan nagekom word deur gebruik te maak van kontrastiewe analise en foute-analise.

Kontrastiewe analise het die volgende doelstellings:

- Om insigte in die ooreenkomste en verskille tussen tale te voorsien.
- Die verklaring en voorspelling van probleme in die L2-1eerproses.
- Die verbetering van kursusmateriaal vir taalonderrig. (Van Els e.a. 1984: 38).

Foute-analise omvat dikwels verskillende stappe (vgl. Nickel 1972: 11-15):

- identifikasie van foute
- beskrywing van foute
- verklaring van foute
- evaluering van foute
- voorkoming / verbetering van foute

Ten spyte van die beperkings van kontrastiewe analise en foute-analise (vgl. Lado 1957: 72, Van Els e.a. 1984: 66), kan beide metodes vrugbaar in die leksikografie gebruik word. Vergelyk byvoorbeeld Van Roey (1988: 161-165).

Die *TA* antisipeer wel sommige van die aanleerders se foute deur gebruiksnotas soos die volgende:

familie verwys na alle bloedverwante soos die pa, ma, oupa, ouma, broers, susters, neefs, niggies, ooms en tantes; **gesin** verwys slegs na 'n man en vrou met een of meer kinders.

◆Engels het nie 'n woord vir bees in die sin van 'n dier wat vleis en melk verskaf nie (net vir beeste = cattle), daarom word iets soos beesmilk met **cow's milk** vertaal.

◆Beeste **bulk**. 'n Jong bees is 'n kalf.

In 'n aanleerderwoordeboek behoort funksionele faktore ook 'n belangrike rol te speel by die keuse van lemmas, met ander woorde die funksies waarvoor die gebruiker die woordeboek benodig, sal deurslaggewend wees. Navorsing oor 'n bepaalde teikengroep se behoeftes is dus noodsaaklik. Vergelyk as voorbeeld vraelys I in Otto (1989: 343-363).

2. Gebruiksleiding

2.1 Voorbeeldsinne

Van voorbeeldsinne word onder andere vereis dat hulle natuurlik moet wees en tipiese taalgebruik moet weerspieël. Dit is dus verblydend om te sien dat voorbeeldsinne meestal alledaagse situasies weerspieël, bv. "Was jy die skottelgoed — ek sal afdroog." Die taalhandeling wat gebruik word wanneer 'n mens iemand die eerste keer ontmoet, hom / haar bedank, gelukwens, groet of verskoning vra, ensovoorts, word duidelik geïllustreer. Die aanleerder kry ook nuttige inligting by die lemma adres. Die voorbeeldsinne is so gekies dat die verskillende konvensies wat geld by die skryfwyse van Afrikaanse en Engelse adresse duidelik blyk: "The address of the shop is: 32 Long Street, Cape Town, 8001. Die adres van die winkel is: Langstraat 32, Kaapstad, 8001." (Otto 1993)

Nie al die voorbeelde klink egter natuurlik of weerspieël tipiese taalgebruik nie. Vergelyk byvoorbeeld: "Kan ek jou enige hulp aanbied" by aanbied, 1. Hierdie voorbeeldsin is baie formeel en klink onnatuurlik. Gewoonlik vra ons: "Kan ek jou / u help?" of ons sê: "Sê maar net waarmee ek jou / u kan help." Formele / informele woorde of uitdrukkings behoort as sodanig gemerk te word — óf d.m.v. 'n etiket óf d.m.v. 'n gebruiksnota. By dik, 2 sou 'n mens byvoorbeeld 'n etiket informeel / geselstaal wou hê. Vergelyk: "Charles en George is dik vriende." Dit geld ook vir 'n woord soos *watse*. Gebruiksnotas wat stylaard aandui, kom wel by sommige woorde in hierdie woordeboek voor, bv. by daai: "daai is 'n sametrekking van daardie; dis 'n informele woord wat 'n mens in geselstaal gebruik". Vergelyk ook die volgende voorbeeldsinne wat beslis onnatuurlik klink: "Tel asseblief vir my 'n paar droë stokkies op sodat ek die vuur kan aanmaak." Hier word *aanmaak* in plaas van die gebruiklike woorde *aanpak* / *aansteek* gebruik. Die volgende voorbeeldsinne is om verskillende redes problematies: "**Aanloop** (OF **Loop aan**), kinders, moenie op die brug bly staan nie!" en "**Aanstap** (OF **Stap aan**), kinders, moenie op die brug bly staan nie." Eerstens sal baie min moedertaalsprekers die vaste vorme, *aanloop* en *aanstap* gebruik. Tweedens word deeltjiewerkwoorde gewoonlik by bevel geskei en kan dit dus aanleerders verwar. Derdens verskyn die minder gebruiklike vorme eerste en sal dus waarskynliker deur aanleerders gekies word as die tweede, meer gebruiklike vorme. Vergelyk verder: "Gee my asseblief die bak suiker aan." Gewoonlik gee ons vir mekaar die *suikerpotjie* aan. (Otto 1993)

Toutologie kom ook soms by voorbeeldsinne voor. Vergelyk die voorbeeldsinne by properly, 1: "*Moenie so stout wees nie. Sit stil en gedra jou behoorlik!*" "Don't be so naughty. Sit still and behave yourself properly!" Die betekenis "behoorlik, properly" is reeds opgesluit in *gedra* en *behave*. Vergelyk ook die voorbeeldsin by blind: "Die man is blind en kan nie sien nie." (Otto 1993)

Voorbeelde moet nie die plek van grammatikale en semantiese stellings inneem nie, maar moet illustrasiemiddels wees. By sommige lemmas word die voorbeeldsinne gebruik om semantiese stellings te maak in plaas daarvan om die betekenis te illustreer. Vergelyk duif: "... 'n Duif is 'n grys of bruin voel wat 'n mens dikwels in dorpe en stede sien." Afgesien daarvan dat hierdie voorbeeldsin nie illustrerend optree nie, is dit ook nie as "definisie" feitelik korrek nie. Duiwe kan ook wit wees, word ook dikwels op plase aangetref en ander grys of bruin voëls, bv. mossies, sien 'n mens ook dikwels in stede en dorpe. 'n Mens kon byvoorbeeld 'n voorbeeldsin soos die volgende oorweeg: "As ek die duiwe so rustig op ons huis se dak hoor koer, verstaan ek hoekom die voëlsoort gebruik word as simbool van vrede." Laasgenoemde voorbeeldsin is miskien te lank, maar dit illustreer grammatikale inligting (die meervoud duiwe) en semantiese inligting (duiwe is voëls; die feit dat hulle rustig op die dak koer, suggereer dat hulle mak kan wees, die tipiese geluid wat duiwe maak, nl. koer, word genoem en dit word ook duidelik dat die duif as simbool van vrede beskou kan word). (Otto 1993)

2.2 Kollokasies

Cowie (1978: 132) definieer kollokasie soos volg: "By collocations is meant the co-occurrence of two or more lexical items as realizations of structural elements within a given syntactic pattern".

Dit is nie moontlik om alle kollokasies in 'n aanleerderwoordeboek op te neem nie. Benson (1985: 10) stel voor dat twee tipes werkwoord-plus-selfstandigenaamwoord-kollokasies sistematies in algemene woordeboeke ingesluit word. Beide tipes kollokasies word by die selfstandigenaamwoordinskrywing verskaf. By implikasie is die selfstandige naamwoord dus die kern van die kollokasie. Dit stem ooreen met Hausmann (1981) se siening. Kollokasies kan nie-temin op meer as een plek in die woordeboek verskyn. Die individuele kollokasie sal bepaal of dit op meer as een plek in die woordeboek opgeneem moet word. In die geval van 'n bekende kollokasie soos '*n lied sing* sal dit byvoorbeeld nie nodig wees om die kollokasie ook onder *sing* op te neem nie. In die geval van 'n onbekender kollokasie soos '*n boom ontwortel* behoort mens die kollokasie ook onder *ontwortel* op te neem. Kollokasies kan as sodanig of as deel van voorbeeldsinne in woordeboeke opgeneem word.

2.2.1 CA-kollokasies

Hierdie kollokasies bestaan uit 'n werkwoord wat *skepping* (creation) en / of *handeling* (activation) aandui en 'n selfstandige naamwoord. Vergelyk byvoorbeeld 'n woordeboek *saamstel* en 'n klavier *stem*.

Die arbitrêre aard van CA-kollokasies word duidelik wanneer hulle in vreemde tale vertaal word. Vergelyk:

stig 'n brand teenoor *raise a fire* (beide kollokasies ontbreek in die TA).

2.2.2 EN-kollokasies

Hierdie kollokasies bestaan uit 'n werkwoord wat dui op *uitroeiing* (eradication) en / of *vernietiging* (nullification) en 'n selfstandige naamwoord (Benson 1985: 13). Tipiese voorbeelde is: *verklap* 'n geheim, *verwerp* 'n wetsontwerp / voorstel, *herroep* 'n belofte / bevel / wet, *verkwis* 'n fortuin, ensovoorts.

Benson, Benson en Ison (1986) onderskei tussen grammatiese en leksikale kollokasies (in Engels). Otto (1989) dui aan watter grammatiese en leksikale kollokasies in 'n Afrikaanse aanleerderwoordeboek opgeneem kan word.

Baie min van die bogenoemde tipes kollokasies is in die TA opgeneem. By aanbod maak die kollokasie *aanbod aanvaar* byvoorbeeld deel uit van die voorbeeldsin, maar *aanbod maak*, *verwerp / van die hand wys* ontbreek. By aankom word die grammatiese kollokasie *aankom in / op wel* as sodanig opgeneem, maar daar word nie eksplisiet aangedui nie dat 'n mens aankom in 'n stad / land, terwyl jy aankom op 'n kleiner plek, bv. 'n plaas, dorp. Hier sou 'n gebruiknota die nodige leiding kon verskaf.

Kollokasies word nie konsekwent hanteer nie. Die ww. *berooft* word goed hanteer. Daar word eers 'n voorbeeldsin gegee waar *berooft* sonder 'n setsel optree. Daarna word *berooft van* op 'n nuwe reël aangedui en deur 'n voorbeeldsin geïllustreer. In hierdie voorbeeldsin word die werkwoord en vaste setsel vet gedruk om te illustreer dat *berooft van* hier as voorsetselwerkwoord optree. By die ww. *beskerm* word egter twee voorbeeldsinne gegee en albei bevat die setsel *teen* (nie vet gedruk nie). Die gebruik van die setsel *teen* is opsioneel, maar indien die ww. *beskerm* wel saam met 'n setsel gebruik word, kan hierdie setsel slegs *teen* wees. Die leksikograaf behoort op 'n stelsel te besluit, moet dit in die toeligting verduidelik en dan konsekwent daarby hou. (Otto 1993)

3. Praktiese navorsing

Die leksikograaf kan maklik teoretiseer oor die eise waaraan 'n woordeboek behoort te voldoen, maar uiteindelik besluit die woordeboekgebruiker self of hy te make het met 'n goeie woordeboek of nie. Aangesien die TA redelik nuut

is en baie potensiële gebruikers nog nie die woordeboek aangeskaf of gebruik het nie, is daar besluit om enkele gebruikers te konfronteer met 'n vraelys waarin hulle (a) die regte woord moes kies en (b) vertalings van eenvoudige Engelse sinne moes gee.

Tien vraelyste is aan Engelssprekende persone (met minstens matriek) met wisselende grade van "tweetaligheid" gegee. Agt van die vraelyste is terugontvang.

By die eerste stel vrae moes die respondent die korrekte woord kies deur dit te onderstreep:

1. Jou aanmerking / opmerking kan ons baie help.
2. Ek het hom as vriend aangeneem / aanvaar.
3. Hy het sy siekte as verskoning aangemeld / aangegee.
4. Kan 'n kind aanspreeklik / verantwoordelik gehou word vir skadevergoeding (replacement expenses)?
5. 'n Mens kan maklik die leemtes (shortcomings) in die plan toon / aantoon / wys.
6. Jy moet jou plek in die gemeenskap (community) volstaan / vol staan.
7. Die prokureur het baie klante / kliënte.
8. Dit het vier dae aaneen / aan een gereën.
9. Hulle is verknog aanmekaar / aan mekaar.
10. Met sy lang baard lyk Johan die woeste / woesste van die drie mans.

Ten opsigte van sin 1 kry die gebruiker geen hulp in die woordeboek nie, aangesien nóg opmerk(ing) nóg aanmerk(ing) in die woordeboek opgeneem is. Drie van die agt respondente het verkeerdelik aanmerking onderstreep, terwyl 'n vierde respondent d.m.v. 'n vraagteken voor die sin duidelik aangetoon het dat hy nie weet watter woord onderstreep moet word nie. Die ander vier respondente is baie nader aan tweetalig (twee is taalonderwyseresse, een het 'n Afrikaanssprekende moeder).

By sin 2 kan die gebruiker aanneem en aanvaar in die woordeboek opspoor, maar die inligting wat wel verskaf word, stel die gebruiker nie in staat om die regte keuse te doen nie. Twee respondente het verkeerdelik aangeneem onderstreep. Die res van die respondente het die onderskeid tussen bogenoemde twee woorde, in die betrokke konteks, geken.

Die woorde aangee en aanmeld (by sin 3) kom wel in die woordeboek voor, maar weer eens word daar nie voldoende inligting verskaf nie. Dit verklaar waarom vier van die agt respondente aangemeld i.p.v. aangegee onderstreep het.

Ten opsigte van sin 4 kan die gebruiker slegs leiding by verantwoordelik kry, aangesien aanspreeklik nie in die woordeboek opgeneem is nie. Drie respondente het verantwoordelik onderstreep en die res aanspreeklik.

Wat sin 5 betref, kry die gebruiker nie leiding t.o.v. die korrekte woord, nl. aantoon nie, aangesien dié woord nie in die woordeboek opgeneem is nie.

Twee respondente het toon **onderstreep**, twee het wys **onderstreep** en vier het **aantoon onderstreep**.

Die gebruikers kry geen leiding om hulle te help by sin 6 nie, aangesien **nóg volstaan nóg vol staan** in die woordeboek opgeneem is. Slegs drie respondente het **vol staan** **onderstreep**, die res het **volstaan** **onderstreep**.

Ten spyte van die feit dat beide **klante** en **kliënte** (sin 7) nie in die woordeboek opgeneem is nie, het al die respondente die korrekte woord, nl. **kliënte** **onderstreep**. Dit kan waarskynlik toegeskryf word aan die noue ooreenkoms tussen **kliënte** en **clients** en die respondente se kennis van laasgenoemde woord.

By sin 8 het al die respondente die korrekte woord, nl. **aaneen** **onderstreep**, ten spyte daarvan dat **aaneen** en **aan een** nie in die woordeboek opgeneem is nie.

Ten spyte daarvan dat daar 'n **gebruiksnota** by **aanmekaar** opgeneem is, wat die onderskeid tussen **aanmekaar** en **aan mekaar** verduidelik, het drie respondente verkeerdelik **aanmekaar** **onderstreep** i.p.v. **aan mekaar**. Dit kan waarskynlik daaraan toegeskryf word dat hulle nie die betekenis van die woord **verknog** in sin 9 ken nie en dat hierdie woord nie in die woordeboek opgeneem is nie.

Ten opsigte van die woorde by sin 10 het een respondent **woeste** i.p.v. **woesste** **onderstreep**. Dit kan waarskynlik daaraan toegeskryf word dat **woes** nie in die woordeboek opgeneem is nie en **morfologiese leiding** daarvoor dus ook nie beskikbaar is nie.

Opsommend kan dus gesê word dat die nieopname van bepaalde woorde en uitdrukkings en die gevolglike gebrek aan spelling-, gebruiks- en morfologiese leiding probleme vir die aanleerder kan skep.

Die tweede stel vrae het soos volg daaruit gesien:

Translate or choose the correct word by underlining it:

1. He will make an announcement tomorrow.
2. to drop something like a hot potato (idiom)
3. He was rejected for service. Hy is afgekeer / afgekeur.
4. He has resigned from IGI. Hy het afgetree / uitgetree.
5. Both were there.
6. He died a poor man.
7. He is under arrest.
8. I'd like my account balance.
9. What do you mean by that?
10. It should rain tomorrow.

Persoon A

1. aankondiging doen
2. warm patat
3. afgekeur
4. uitgetree
5. Albei was daar.
6. *Hy het 'n arm man tot sterwe gekom.
7. geen antwoord nie
8. Ek verlang my saldo.
9. Wat bedoel u daarmee (? ontbreek)
10. *Dit behoort môre te reën.

Persoon B

1. *Hy sal more 'n aanmelding maak.
2. *Lets to laat staak.
3. afgekeur
4. *afgetree
5. *Albei was teenwoordig.
6. *Hy het armoedig gesterf.
7. *Hy is gearresteer.
8. *Ek sal graag my rekening balans hê.
9. Wat bedoel jy daarmee?
10. *Dit behoort môre te reën.

Persoon C

1. *Hy sal môre 'n aankondiging maak.
2. geen antwoord nie
3. *afgekeer
4. uitgetree
5. Albei was daar.
6. ?Hy het arm gesterf.
7. *Hy is onder arres.
8. *Ek wil weet wat die balans op my rekening is
9. *Wat bedoel jy daarby?
10. *Dit behoort môre te reën.

Persoon D

1. geen antwoord nie
2. soos 'n warm patat laat val
3. afgekeur
4. uitgetree
5. Albei was daar.
6. Hy het as 'n arm man gesterf.
7. *Hy is onder arres.
8. *Ek wil graag weet wat die balans is in my rekening.
9. Wat bedoel jy daarby (? ontbreek)
10. *Dit behoort môre te reën.

Persoon E

1. *Hy gaan 'n boodskap môre maak.
2. *iets net soos 'n warm patat laat val.
3. *afgekeer
4. *afgetree
5. *Die twee van hulle was daar.
6. *Hy is 'n arm man gesterwe.
7. *Hy is onder arresteer.
8. *Ek wil my rekening balans hê.
9. ?Wat bedoel u?
10. *Dit moet môre reën.

Persone F en G

geen vrae in hierdie afdeling beantwoord nie

Persoon H

1. *Môre wil hy 'n announcement maak.
2. *Laat val soos 'n warm aartappel.
3. afgekeur
4. *afgetree
5. Hulle was saam daar. Al twee was daar.
6. *Hy was 'n aarme (sic) gevrekte man.
7. ?Hy is in hegtenis geneem.
8. *Hoe veel is daar in my rekening?
9. Wat bedoel jy (? ontbreek)
10. *Môre sal dit reën.

Die groot aantal foute toon duidelik die gebrekkige leiding t.o.v. sekere woorde aan. Deur middel van goed gekose gebruiksnotas sou bogenoemde foute waarskynlik voorkom kon gewees het.

Verwysings

- Al-Kasimi, A.M. 1977. *Linguistics and Bilingual Dictionaries*. Leiden: Brill.
- Benson, M. 1985. Lexical combinability. *International Journal of Human Communication* 18(1): 3-14.
- Benson, M., E. Benson en R. Ipson. 1986. *The BBI Combinatory Dictionary of English: A Guide to Word Combinations*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins.
- Canale, M. en M. Swain. 1980. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics* 1(1): 1-47.
- Cowie, A.P. 1978. The place of illustrative material and collocations in the design of a learner's dictionary. Strevens, P. 1978. *In Honour of A.S. Hornby*: 127-139. Oxford: U.P.
- Du Plessis, M. 1993. *Tweetalige aanleerderswoordeboek. Bilingual learner's dictionary*. Kaapstad: Tafelberg.
- Gouws, R.H. 1984. Uitspraakleiding in Afrikaanse woordeboeke. Webb, V.N. (Red.). 1984. *Kongresreferate. Linguistevereniging van Suider-Afrika*: 279-302. Universiteit van Pretoria.
- Gouws, R.H. 1989. *Leksikografie*. Pretoria en Kaapstad: Academica.
- Hausmann, F.J. 1981. Wörterbücher und Wortschatzlernen. *Linguistik und Didaktik* 45/46: 71-78.
- Lado, R. 1957. *Linguistics across cultures*. Ann Arbor.
- Landau, S.I. 1984. *Dictionaries. The Art and Craft of Lexicography*. New York: Scribner's.
- Malone, K. 1967. Structural Linguistics and Bilingual Dictionaries. Householder, F.W. en S. Saporta (Reds.). 1967. *Problems in Lexicography*: 111-118. Bloomington: Indiana University.
- Nickel, G. (Red.). 1972. Fehlerkunde. Beiträge zur Fehleranalyse. Fehlerbewertung und Fehlertherapie. Berlin.
- Otto, A.N. 1989. *Kriteria vir 'n Afrikaanse aanleerderswoordeboek*. Ongepubliseerde D.Litt.verhandeling. Universiteit van Stellenbosch.
- Otto, A.N. 1993. *Die Burger*, 15 Junie 1993.
- Snell-Hornby, M. 1987. Towards a Learner's Bilingual Dictionary. Cowie, A. (Red.). 1987. *The Dictionary and the Language Learner*. 159-170. Tübingen: Niemeyer.
- Van Els, T. e.a. 1984. *Applied Linguistics and the Learning and Teaching of Foreign Languages*. London: Edward Arnold.
- Van Roey, J. 1988. Work in progress: A parallexicon of English-French 'faux amis'. Snell-Hornby, M. (Red.). *ZüriLEX '86 Proceedings*: 161-169. Zürich: Francke Verlag.